

A középkor téma feldolgozása

1. A középkor (476-1492)
2. A frank birodalom
3. A Keletrómai Birodalom (Bizánc)
4. Hétköznapi élet a középkorban
 - 4.1. A feudalizmus
 - 4.2. A lovagok világa
 - 4.3. Az egyház a középkorban
 - 4.4. A keresztes hadjáratok
 - 4.5. A középkori város
 - 4.6. Katedrálisok és egyetemek

Kedves ötödikesek! Elérkeztünk az utolsó nagy fejezetünkhöz, a középkorhoz. Már év elején megígértem, hogy játszani fogunk. Ezt a jelenlegi helyzet sem tudja megakadályozni. Az elkövetkező hetekben különböző játékok, kvízek és feladatok várnak rátok. Lesznek kötelező és választható feladatok. Minden teljesített feladat pontot ér. Mindenki paraszt szintről indul és a cél a királyi cím megszerzése. Lássuk ki lesz király, játékokra fel! (A királyi címhez természetesen 10-es osztályzat tartozik.)

U.i. A saját pontjaidat a hashtag.school osztályteremben a neved mellett tudod követni. Lesznek feladatok, amelyekre a pontokat én kell beírjam, ne ijedj meg, hogy a rendszer nem generálja rögtön!

EBBŐL A FEJEZETBŐL MEGTUDHATOD,...

- milyen államok jöttek létre a Nyugatrómai Birodalom területén;
- hogyan szerveződött újjá az élet a keresztény királyságokban;
- miért és hol harcoltak a keresztes lovagok;
- milyen volt az élete egy középkori lovagnak és egy nemes kisasszonynak;
- hogyan éltek az emberek a középkori falvakban és városokban.

Eközben azt is megtanulod, miként lehet...

- a történelmi korokat összehasonlítani;
- a változásokban közrejátszó okokat azonosítani;
- az események és változások rövid és hosszú távú következményeit megkülönböztetni egymástól;
- a változásokat megfigyelni a történelmi térképeken;
- eseményeket és változásokat bemutatni történelmi térkép segítségével;
- a történelmi magyarázó szövegek lényegét összefoglalni;
- a forrásokhoz kérdéseket megfogalmazni.

A középkor (476-1492)

Egy kis bevezető. Készen állsz a játékra? (Kötelező) 10 p.

<https://e-studygroup.com/esgcba0a4ee5ccd02fda0fe3f9a3e7b89fe>

Másold be a jegyzetet a füzetedbe! 5p (jelezd nekem, ha kész.)

- A középkor a Nyugatrómai Birodalom bukásától Amerika felfedezéséig tartott.
- A Nyugatrómai Birodalom bukásához nagymértékben hozzájárultak a vándornépek, akik a birodalom határain belülre telepedtek:
 - o nyugati gótok → Hispania (mai Spanyolország)
 - o frankok → Gallia (mai Franciaország)
 - o angolok → Britannia (mai Nagy-Britannia)
 - o vandálok → Africa (mai Tunézia)
- Az új népek átvették a római vezetési stílust, így barbár királyságokat hoztak létre, megalapozták a mai államok őseit.
- A társadalom meghatározó csoportjait a papok, a földbirtokos nemesek és a földművelő jobbágyok alkották. Ebben a korszakban a földművelésnek és a földbirtoklásnak volt a legnagyobb szerepe. A földbirtokot **feudumnak** nevezzük, innen ered a **feudális rendszer** megnevezés.
- A kereskedelmi utak keresztezőpontjaiban egyre több város jött létre, azonban a középkor lakossága elsősorban falvakban élt.
- A keresztény vallás terjedt el egész Európában, ennek tanításait követték az emberek az élet minden területén. Ezért a középkorban **istenközpontúságról** beszélünk.
- A középkorban sokáig a **kolostorok** voltak az írásbeliség egyedüli bástyái, itt készítették kézírással a latin nyelvű könyveket a szerzetesek.
- 1054-ben a kereszténység kettészakadt: római-katolikus és görögkeleti (ortodox) egyház – Nagy Szkizma
- A 13. századra kialakult a lovagi kultúra, egyre több vár épült.
- A középkor legfontosabb háborúi a keresztes hadjáratok voltak.

Választható feladat: - olvasd el a szöveget és oldd meg a feladatokat! 5p

https://www.nkp.hu/tankonyv/tortenelem_5/lecke_04_030

A Frank Birodalom

A szöveg segítségével válaszolj a kérdésekre! 5 p.

https://www.nkp.hu/tankonyv/tortenelem_5/lecke_04_031

Ajánlott videórészlet (7.20 percig): <https://www.youtube.com/watch?v=URNjXksweyY&t=130s>

Hogyan jött létre a Frank Birodalom?

Ki és mikor adta a pápának a mai Vatikán területét?

Nagy Károly kiknek a támogatásával és hogyan kormányozta a birodalmát?

Mikor, hol és ki osztotta fel Nagy Károly birodalmát? Milyen részekre osztották?

Milyen hatással volt uralkodása a későbbi európai királyságokra?

Választható feladat: - térképrajzolás a füzetbe **5 p**

- feladatkészítés **5p/feladat**

Írd be a vázlatot a füzetedbe! 5p

A Keletrómai Birodalom (Bizánc) (395-1453)

- A Keletrómai Birodalom 395-ben született, amikor Nagy Theodosziusz császár két részre osztotta a Római Birodalmat fiai között és Konstantinápoly törökök általi elfoglalásáig, 1453-ig állt fenn.
- A Nyugatrómai Birodalom bukása után annak örököséként működött
- Jó földrajzi elhelyezkedése következtében a vándornépek kevésbé támadták
- Fővárosa Konstantinápoly volt
- Jól kiépített hivatalnoki rendszerrel rendelkezett
- Híres 6. századi uralkodója Justinianus császár volt, aki új törvénykönyvet íratott, és több európai területet is visszahódított (Itáliát az osztrogótoktól, Dél-Spanyolországot a vizigótoktól, Afrikát a vandáloktól). Ő építtette a Hagia Sophia templomot Konstantinápolyban, amelyet később a törökök mecsetté alakítottak, ma múzeumként működik.
- A VII. századtól a birodalom elgörögösödött, innen kapta a Bizánc nevet.
- A császár volt az egyházi vezető is, a pátriárka csupán a második egyházvezető volt.
- A pápa és a konstantinápolyi pátriárka hatalmi harca miatt vált ketté a kereszténység 1054-ben (római-katolikus és görögkeleti, azaz ortodox vallás). Ezt nevezzük Nagy Szkizmának.
- A XII. századtól kezdődően a birodalom hanyatlani kezd. Ehhez hozzájárult a törökök Kis-Ázsiából való támadása, valamint az, hogy a nyugati keresztiesek 1204-ben elfoglalták a fővárost.
- 1453-ban Konstantinápolyt a törökök meghódították Konstantinápolyt, a birodalom megszűnt létezni.

Ajánlott olvasmány a Hagia Sophia-ról: <http://www.tudtad.com/2014/08/hagia-sophia-bizanc-ekko.html>

Választható feladat: Készíts 10 diás ppt-t vagy 2 oldalas (A4) bemutatót Konstantinápolyról, Justinianusról vagy a pápa és a pátriárka versengéséről! **20p.**

Készíts makettet a Hagia Sophiáról **20p.**

Hétköznapi élet a középkorban

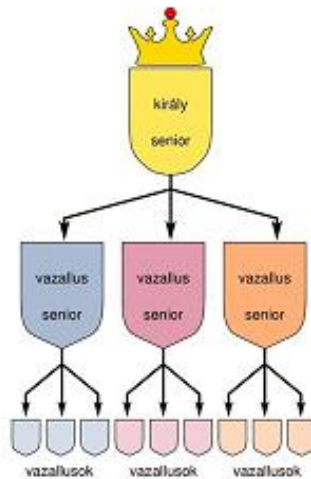
A feudalizmus

- A középkor társadalmát a föld birtoklása határozta meg. A földbirtokot latinul **feudum**nak nevezzük, innen ered a **feudális rendszer**, vagy hűbérrendszer.
- társadalmi hierarchia:

- a városokban kereskedők és kézművesek laktak, de ezek nem rendelkezve földbirtokkal kimaradtak a hűbéri láncból.
- a földbirtokkal rendelkező király vagy főúr hűségért és fegyveres szolgálatért földbirtokot adományozott a rangban alatta levőknek, így ő hűbérúr (senior), az adományozott pedig hűbéres (vazallus) lett. Két király között is fennállhatott senior-vazallus viszony. A szerződésüket hűségesküvel pecsételték meg.

A HŰBÉRI LÁNC

- a király feladatköre: Istentől származtatja a hatalmát, önkényuralkodó, az ország földjének tulajdonosa, megszabja az adó mennyiségét, hadvezér, bíraskodik, pénzt verethet, kegyelmet oszthat.
- a középkori nemeseknek saját hadseregük volt, amellyel a királyt segítették
- a hűbérbirtokon szabadok és jobbágyok dolgoztak, ezek jogaikban különböztek.

szabadok	jobbágyok
- bért fizettek a földesúrnak	- a földesúr tulajdonának számítottak
- adóztak (földesúrnak, egyháznak)	- adót fizettek, robottal (ingyen munka) tartoztak
- bármikor elköltözhetnek	- nem költözködhettek („röghöz kötöttek”)
- szabadon házasodhattak	- nem voltak jogaik

Kötelező feladat: nézd meg a videót: <https://www.youtube.com/watch?v=NgJd5SSoRc8>

Ajánlott feladat: - készíts uradalom makettet VAGY várat – 20 p.

- korabeli szöveget utánozva írd hűségesküt – 5 p.

A lovagok világa

Nézd meg a videót (6.30 percig) és válaszolj a kérdésekre!

<https://www.youtube.com/watch?v=wMqaHFS307k>

Hol alakultak ki a lovagok?

Melyek voltak a lovagok erényei?

Milyen tudnivalói voltak egy loagnak?

Hogyan vált valaki lovaggá?

Miből állt a lovagok fegyverzete?

Kötelező feladat: rajzolj le a füzetedbe egy lovagot!

Választható feladat: - írd lovagi hűségesküt! 5p.

- készíts bemutatót egy híres lovagról! 20 p.
- készíts magadnak címet! Bármilyen kreatív ötlet elfogadott! 5p.
- készíts középkori vár makettet! 20 p.

Ajánlott film: Lovagregény (2001)

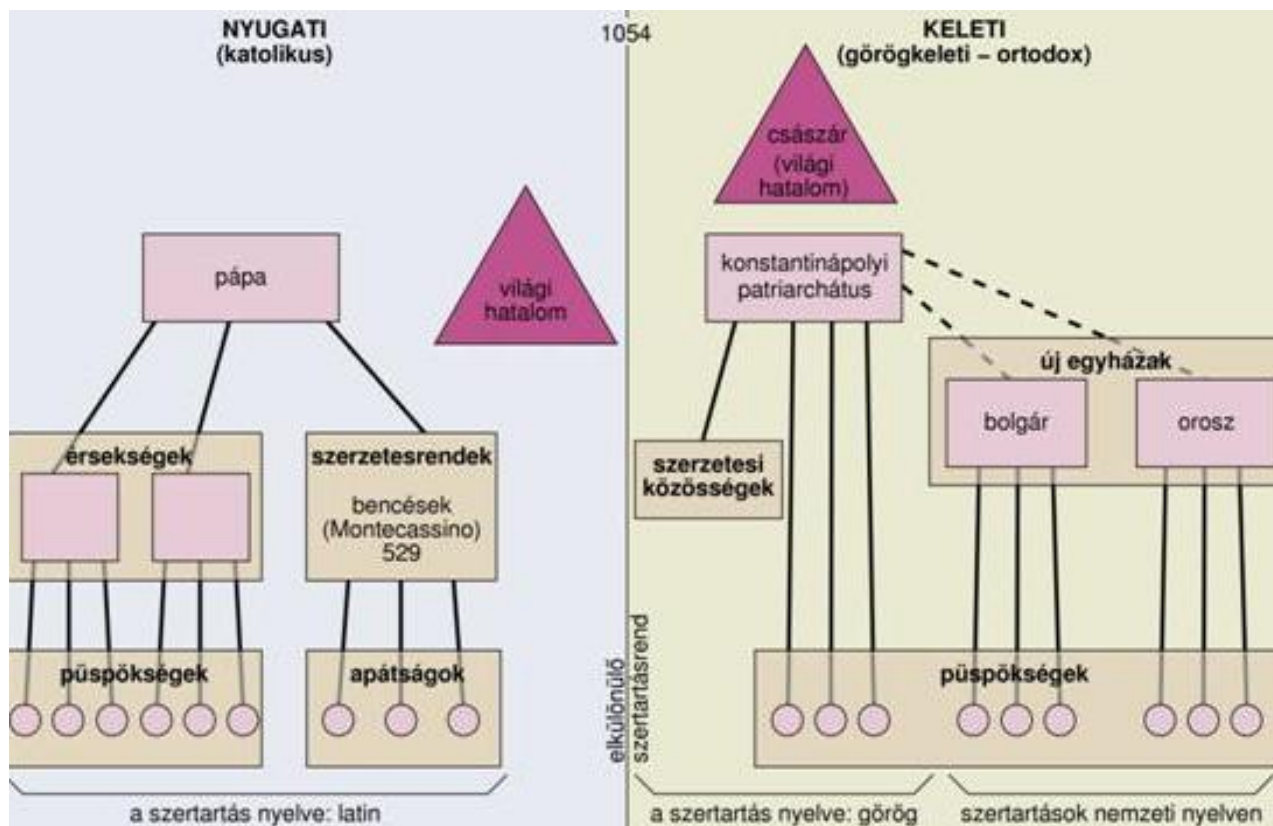
Ajánlott érdekességek: https://www.nkp.hu/tankonyv/tortenelem_5/lecke_04_034

Az egyház a középkorban

Nézd meg a videót és utána írd le a vázlatot és oldd meg a feladatokat!

https://www.youtube.com/watch?v=SkKe_OoSs7o

- az egyházi hierarchia párhuzamosan működött a hűbérrendszerrel, azonban az egyházi főurak politikai hatalommal is bírtak
- **Nagy Szkizma:** 1054-ben a kereszténység kettészakadt:
 - római-katolikus egyház – vezetője a pápa, központja Róma
 - görögkeleti egyház – vezetője a konstantinápolyi pátriárka, központja Konstantinápoly
- az egyház társadalmi rangsora:

- az egyház két ága: - **papság:** pápa, érsek, püspök, plébános, diakónus
- **szerzetesrendek:** apát (a kolostor/monostor vezetője), szerzetesek/apácák
- az érseki és püspöki székhelyeket székesegyháznak (katedrálisnak vagy dómnak) nevezzük. Román, majd gótikus stílusban épültek a középkorban.
- szerzetesrendek: - 6. század: bencések – Szent Benedek – Monte Cassino-ban, jelmondat: „Ora et labore!” (Imádkozzál és dolgozzál!)
 - 12-13. század: ferencesek – kolduló rend - Assisi Szent Ferenc
 - klarissza rend - Szent Klára
 - 13. század - domonkosok – Szent Domokos
- kolostorok: imádság és munka, ápolás, kódexek másolása, tanítás, gyógynövénytermesztés
- vallási buzgalom: szentek, ereklyék, zarándoklatok
- a hivatalos katolikus tanok elvetése, eretnekség, vallási intolerancia
- a középkor leghíresebb háborúi a keresztes hadjáratok

Kötelező feladat: Nézz utána és röviden írd le a Canossa-járás történetét! 5 p.

Érdekességek, feladatok: https://www.nkp.hu/tankonyv/tortenelem_5/lecke_04_032

A keresztes hadjáratok (XI-XIII. századok)

<https://www.youtube.com/watch?v=wMqaHFS307k>

A keresztes hadjáratok okai

- 1071-ben a szeldzsuk törökök elfoglalták Jeruzsálemet a bizánciaktól, a keresztények vissza akarják foglalni a Szentföldet.
- Európában a népesség száma megnőtt, a túlnépesedés gondot jelentett – a háború megoldás rá
- éhínség, járványok
- Kelet mesés kincseiről szóló történetek felébresztik a meggazdagodási vágyat
- a pápa teljes bűcsút ígér a résztvevőknek
- a jobbágyok felszabadulást remélnek, a parasztok a feudális terhektől szabadulnának
- a lovagok dicsőséget akarnak szerezni, kalandvágy
- a másod-, harmadszülött nemesifjak Nyugat-Európában nem örökölnek – így a katonáskodás marad számukra
- az olasz köztársaságok át akarják venni kereskedelmi egyeduralmat a Földközi-tengeren
- összesen 7 keresztes hadjáratra került sor

AZ I. KERESZTES HADJÁRAT (1096-99)

- 1095-ben II. Orbán pápa a clermont-i zsinaton meghirdeti a harcot a Szentföld felszabadításáért.
- 1096: Bouillon Gottfried vezetésével elindul egy lovagsereg francia és német területekről, áthalad Európán
- 1099: elfoglalják Jeruzsálemet (teljes siker), megalapítják a **Jeruzsálemi Királyságot**, amelynek első királya Gottfried lesz.

A SZENTFÖLD A XII. SZÁZADBAN

- Jeruzsálem után több partmenti várost is elfoglalnak a keresztesek: pl. Edesszát, Antiochiát, Tripoliszt; ezekből is keresztes államok jönnek létre.
- a szentföldi keresztények védelmére megalakulnak az első lovagrendek:
 - az ispotályosok (johanniták), a templomosok rendje és a Német Lovagrend
- a lovagrendek szerzetesi fogadalmat tesznek (szegénység, szüzesség, engedelmesség), fő feladatuk a pogányok elleni harc és a gyógyítás. A lovagrendek vezetője a nagymester
- a XII. század közepén Szaladin szultán egyesíti Egyiptomot, Szíriát és Mezopotámiát, több csatában legyőzi a kereszteseket és 1187-ben visszafoglalja Jeruzsálemet. Erre válaszul megindul

A III. KERESZTES HADJÁRAT (1189-92)

- a kor legnagyobb uralkodói vesznek részt: **I. Barbarossa (Rótszakállú) Frigyes** német-római császár, **II. Fülöp Ágost** francia király és **Oroszlánszívű Richárd** angol király
- közülük egyedül Richárd harcol komolyan Szaladinnal, de méltó ellenfélre találunk egymásban és békét kötnek

A KERESZTES HADJÁRATOK VÉGE (XIII. SZÁZAD)

- a XIII. századra a keresztetek lendülete kimerül.
- a IV. kereszties hadjáratban (1202-04) a lovagok a velenceiek biztatására nem a muzulmánokat, hanem egy másik keresztény államot, Bizáncot támadják meg és elfoglalják Konstantinápolyt. Bizánc helyén létrejön a Latin Császárság, ez 1261-ig áll fenn, amíg a bizánciak vissza nem foglalják Konstantinápolyt. Ez a harc lesz az egyik oka a Bizánci Birodalom meggyengülésének.
- az V. kereszties hadjáratban (1217) vett részt **II. András** magyar király, különösebb eredmény nélkül.
- végül 1291-ben elesik az utolsó szentföldi keresztény város, Akkon is, ezzel lezárul a kereszties háborúk kora.

KÖVETKEZMÉNYEK:

- kapcsolat Kelet és Nyugat között
- fellendül a kereskedelem
- új városok jönnek létre
- bővülnek a földrajzi ismeretek
- a keletiek átvették a nyugattól a lovageszményt és a nők tiszteletét
- a nyugatiak átvették kelet kényelmét:
 - növények: paradicsom, citrom, narancs, szőlő, dinnye, uborka, barack, orchidea
 - fűszerek
 - textíliák: bársony, selyem
 - üveg, kártya, sakk...
- Bizánc jelentősége csökkent, és 1453-ban török uralom alá került.

Ajánlott feladatok: - készíts bemutatót valamelyik kereszties lovagról 20 p.
- készíts kvízt a leckéből 20 p.

Ajánlott videó: Érdekessegek a kereszties hadjáratokról

<https://www.youtube.com/watch?v=6JnIYsdCpGo>

Robin Hood, a tüzes íjász – film https://www.youtube.com/watch?v=pNWTvjDD_oo

A középkori város

A videó alapján válaszolj a füzetekben a kérdésekre!

<https://www.youtube.com/watch?v=BZb4FPV88mg&t=7s>

Hol jöttek létre a városok?

Mivel foglalkoztak a polgárok?

Melyek voltak a kereskedelmi útvonalak?

Mit jelent a céh kifejezés?

Sorolj fel 4 céhet!

Hogy nevezzük a céhen kívüli iparost?

Hogyan vált valaki céhmester? Sorold fel a lépéseket!

Milyen városi kiváltságjogok léteztek?

https://www.nkp.hu/tankonyv/tortenelem_5/lecke_04_036

Katedrálisok és egyetemek

Katedrálisok

A tankönyv 126-os oldalán levő lecke alapján válaszolj a kérdésekre!

A középkori katedrálisok milyen két művészeti stílusba sorolhatóak? Hányadik századra jellemző az egyik és a másik stílus?

Töltsd ki a táblázatot!

	Román stílus (romanika)	Gótikus stílus
Falak:		
Ablakok:		
Más jellemzők:		
Példa		

Kötelező feladat: a tankönyvben levő katedrális rekonstrukciót rajzold le!

Választható feladat: készíts katedrális makettet! 20 p.

Egyetemek

<https://zanza.tv/tortenelem/kozepkor/kozepkori-egyetemek-kozepkori-egyhaz>

Hol jöttek létre az első európai egyetemek?

Milyen karok léteztek először?

Ki vezette a karokat és az egyetemet?

Mi a Canossa-járás? Röviden írd le az eseményeket!

Gratulálok! Megtanultad a középkort! Most már csak egy játék van hátra. Ki tudsz jönni a szabadulósobából? Nekem csak az utolsó kulcsot kell elküldened privát üzenetben. Jó játékot! Természetesen ez a feladat is pontot ér, helyes megfejtés esetén jutalmad **40 pont**.

Szabadulósoba: <https://bit.ly/34D9msC>

Pontozás

Feladat	Pont
Kötelező: - vázlat	5 pont/vázlat (ha hiányzik nem fogadom el a választott feladat pontjait)
Választható	
- feladatkészítés	5 pont/feladat
- bemutatókészítés	20 pont/bemutató
- feladatmegoldás	1 pont/feladat (tananyagonként 5 elfogadott)
- kvízkészítő	20 pont (előzetesen egyeztetni a tanárnővel)
- kvízmegoldás	5pont/kvíz (tananyagonként egy elfogadott)
- kreatív feladat készítés	20 pont/feladat (előzetesen egyeztetni)
- szabadulószo	40 pont